

KÜLTÜR TURİZMİ ALGISINA İLİŞKİN YERLİ TURİSTLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ERZURUM ÖRNEĞİ¹

Furkan POLAT* - Fatma BAŞAR**

Öz

Alternatif turizm türleri arasında yer alan kültür turizmi kültürel amaçlı yapılan ziyaret ve seyahatleri kapsamaktadır. Erzurum'a son yıllarda yapılan seyahatlerde kültür turizmi odaklı ziyaretlerin sıklığı gözlemlenmektedir. Yerel yönetimlerin Erzurum'un kültürel öğelerini korumak ve ön plana çıkarmak için yapmış oldukları kentsel dönüşüm ve restorasyon çalışmalarının destinasyona olan ilgiyi artırdığı gözlemlenmektedir. Bu değişimin sonuçlarını belirlemek amacıyla çalışma planlanmıştır. Bu kapsamda Erzurum'da kültür turizminin mevcut durumunun incelenmesi, Erzurum'u ziyaret eden yerli turistlerin, Erzurum'a ve Erzurum'da kültür turizmine ilişkin algılarının belirlenmesi ve Erzurum'u ziyaret eden yerli turistlerin bu destinasyona bakış açıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda anket formu hazırlanmış ve Erzurum'u ziyaret eden yerli turistler içerisinde 415 kişiye uygulanmıştır. Elde edilen veriler; frekans analizi, t testi ve Varyans analizi yardımıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, yerli turistlerin kültürel bir destinasyon olarak Erzurum algılarının genel anlamda olumlu olduğu, Erzurum'un şu anki durumunu iyi olarak değerlendirdikleri ve seyahatlerinden memnun kaldıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Kültür, Kültür Turizmi, Yerli Turist, Erzurum.

A RESEARCH ON LOCAL TOURISTS RELATED TO THE PERCEPTION OF CULTURAL TOURISM: THE CASE OF ERZURUM

Abstract

Cultural tourism, which is among the alternative tourism types, includes cultural visits and travels. It is observed that cultural tourism-oriented visits to Erzurum in recent years have become more frequent. It is observed that the urban transformation and restoration works carried out by the local governments to protect and highlight the cultural elements of Erzurum increase the interest in the destination. A study was planned to determine the results of this change. In this context, it has been tried to examine the current situation of cultural tourism in Erzurum, to determine the perceptions of local tourists visiting Erzurum about Erzurum and cultural tourism in Erzurum, and to determine the perspectives of domestic tourists visiting Erzurum to this destination. In this context, a questionnaire was prepared and applied to 415 local tourists who came to visit Erzurum. The data obtained; Frequency percentage tables were analyzed with the help of t test and Varyans analysis. As a result of the analyzes made, it has been determined that the perception of Erzurum as a cultural destination by the local tourists is generally positive, they evaluate the current situation of Erzurum as good and they are satisfied with their travels.

Keywords: Tourism, Cultur, Cultur Tourism, Local Tourist, Erzurum

¹ Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Fatma BAŞAR danışmanlığında yürütülen Furkan POLAT'a ait yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uzman, polat.f@outlook.com, <https://orcid.org/0000-0002-8743-2206>

** Dr. Öğretim Üyesi, Atatürk Üniversitesi Turizm Fakültesi, fatma.basar@atauni.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3715-3150>

1. Giriş

Alternatif turizm çeşitleri arasında ele alınan kültürel amaçlı seyahatler insanların turizme katılma sebeplerinden biridir. Seyahat etmek istedikleri destinasyonların kültürel değerlerini tanımak, yeni bilgiler öğrenmek, deneyim sağlamak için kültürel çekiciliklere sahip destinasyonlar ziyaret edilmektedir. Bu bağlamda değişen seyahat talepleri ve tüketici beklentileriyle birlikte kültür turizminin önemi giderek artmaktadır. Ziyaret süresinde turistlerin kültürel keşif yapma isteklerinden dolayı kültür turizmi gelişme göstermektedir (Wang, 2006).

Coğrafi konumu itibarıyla zengin kültürel değerlere sahip olan Türkiye, doğal güzellikleri bakımından da zengindir. Birçok medeniyete ev sahipliği yapan ülkemizde geçmişten günümüze ulaşan tarihi ve kültürel değerler önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de kültür turizmi kapsamında tarihi değerlerin yanı sıra sanat galerileri ve müzeleri de yer almaktadır. Erzurum ise coğrafi özellikleri, kentin bu denli gelişmesi açısından, şehir halkının sosyo-kültürel yaşamı üzerinde büyük etkiye sahiptir. Erzurum’un sahip olduğu konumda kurulmasının temel nedeni hem stratejik yapısı hem de ipek yolu üzerinde bulunması bakımından geçmiş dönemlerden bugüne önemini korumaktadır. Geçmiş dönemden günümüze kadar olan süreçte Erzurum; Hurri, Pers, Roma, Bizans, Araplar, Abbasi, Selçuklu, İlhanlılar, Karakoyunlu, Akkoyunlu, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti egemenliği etkisi görülmektedir.

Çalışma tarihi ve kültürel değerler bakımından öneme sahip Erzurum’u ziyaret eden yerli turistlerin Erzurum’a dair algılarının değerlendirilmesini amaç edinmiştir. Turizm ile ilgili temel kavramlar, turizm çeşitleri, turizmin etkileri, kültür kavramı, kültür turistinin özelliklerinden, Erzurum hakkında genel bilgiler, Erzurum’un kültür turizmi, Erzurum’un kültürel yapısı ve Erzurum’un yeme-içme, giyim-kuşam kültürleri hakkında konular ele alınmıştır. Ayrıca Erzurum’un kültür turizminin mevcut durumunun incelenmesi, Erzurum’u ziyaret eden turistlerin Erzurum’a dair görüşlerinin ve memnuniyet seviyelerinin ölçülmesi amacıyla yapılan anket sonuçları değerlendirilmiştir.

1.1. Kültür Kavramı

Kültür kuramcısı Williams (1976), kültürü ilk başlarda İngilizcenin en karmaşık ve tanımlanması en zor olan kavramlarından biri olarak ifade etmiştir. Buna rağmen Williams (1958) kültürü en tutarlı ve genellenebilir şekilde tanımlamaya çalışarak, kültürü “yaşam biçimi bütünü-ortak anlamlar”, “sanat ve öğrenim-özel keşif” ve “yaratıcı çabalar süreci” olarak tanımlamıştır.

Diğer bir taraftan kültürü analiz ederken sorunlardan biri de ifade ettiği anlamların daha geniş olmasıdır. Oxford İngilizce Sözlüğü (2002), kültürü “bir dönemdeki insan yeteneklerinin takdir edilmesi” olarak anlamlandırmaktadır. İngilizce olan Longman Sözlüğü (2010) ise “ortak bir toplumdaki bireyler tarafından onaylanan ve yeni nesiller ile paylaşılan sanatsal kavramlar, inanç öğeleri, yaşam tarzı, örf ve gelenekler” şeklinde tanımlamaktadır. McKercher ve Du Cross (2002), kültürün, günlük hayatta paylaşılan miras değerlerinin, bilginin, inancın ve fikirlerin hepsinin oluştuğunu ifade etmektedir.

1.2. Kültür Turizmi Kavramı

Kültür turizmi, tiyatro, halk oyunları, festival gibi aktivitelere katılmak kültür değerlerini tanımak ve insanın yaşadığı yerin kültür özelliklerini deneyimleme amacıyla yapılan seyahatleri kapsar (Kodas & Eroz, 2012). Kültür turizmi, yerel halkın nasıl yaşadığını, göreneklerini turiste en iyi şekilde aktaran turizm ürünü çeşididir ve uygulandığı yere birçok fayda sağlamaktadır (Saarinen vd., 2014). Geçmişten günümüze miras kalan alanların ziyaret edilip ve yöreye özgü değerlerin öğrenilmesi ziyaretçilere tecrübeler kazandırmaktadır. Böylelikle kültür turizmi sadece günümüzdeki kültür çeşitliliği değil, bununla birlikte bölgeyi ziyarete gelenlerin veya yörenin değişen kültürünü ve yaşam tarzını da deneyimlemektedir (Richards, 2001).

1.3. Kültür Turizmi Çeşitleri

Kültür turizmi, sadece ziyaret edilen tarihi yapıları görmek değil bununla birlikte o yörenin yaşam biçimleri ve yaşayış şekillerini de deneyimlemektir. Bu durumda, sadece turistik ürünlerin tüketimini değil, aynı zamanda ziyaret edilen yerin ya da o bölgede yaşayan insanların yaşam şekillerini görmeyi, özümsemeyi ve deneyimlemeyi de içermektedir (Bandoğlu, 2015).

İçeriğine ve katılım türlerine göre kültür turizminin kendi içinde çeşitli sınıflandırmaları mevcuttur (Csapo, 2012). Kültür turizmini kültürel miras turizmi, temalı alanlara seyahatler, kültür amaçlı yapılan turlar, ulusal ve uluslararası yapılan festivaller ve etkinlik turizmi, dini amaçlı yapılan seyahatler ve yaratıcı turizm olarak sınıflandırmak mümkündür (Ergan, 2017). Nitekim Kozak ve Bahçe (2009), kültür turizmini tanımlarken “kültüre dayalı turizm” başlığını kullanmakta kültürel (miras) turizmi; inanç turizmi, üçüncü yaş turizmi ve ipek yolu turizmi olarak sınıflandırmaktadır.

1.4. Erzurum İli Kültür Turizmi

Türkiye’de yüksek turizm potansiyeline sahip birçok şehir barındırmaktadır. Erzurum ili de turizm açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Doğal güzellikleri, tarihi ve kültürel öğeleri ve kış sporları ile turistlerin yoğun ilgisini çekmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020) verilerine göre, 28 adet kış turizm merkezi içinde Erzurum Palandöken en büyük yatak kapasitesine sahip kış turizm merkezidir. Ayrıca Turizm Bakanlığı tarafından Kış Turizm Koridoruna dâhil edilmiştir. Koridorun amacı bu şehirlerdeki merkezlerin geliştirilmesini sağlamaktır. Bununla beraber, Türkiye kayak merkezi sayısı ile dünyada 18. sırada yer almaktadır (TURSAB, 2015).

Erzurum kış turizmi ile dikkat çekmesinin yanı sıra tarihin eski çağlarından itibaren inşa edilen tarihi ve kültürel unsurlarla dikkat çekmektedir. Bütün bu özellikler şehrin turizm potansiyelini artırmaktadır (Kudaka, 2014). Bu potansiyeli barındıran Erzurum’a ait Kültür Turizm alanlarından bazıları şu şekildedir;

- Erzurum Kalesi
- Erzurum Saat Kulesi (Tepsi Minare, Kesik Kule)
- Çifte Minareli Medrese (Hatuniye Medresesi)
- Yakutiye Medresesi
- Erzurum Ulu Cami
- Erzurum Mustafa Lalapaşa Cami
- Erzurum Murat Paşa Cami
- Erzurum Caferiye Cami
- Üç Kümbetler
- Abdurrahman Gazi Türbesi
- Habib Baba (Timurtaş) Kümbeti
- Murat Paşa Hamamı
- Kale Çeşmesi
- Nene Hatun Tarihi Milli Parkı
- Erzurum Atatürk Evi Müzesi
- Erzurum Kongre ve Millî Mücadele Müzesi

- Rüstem Paşa Kervansarayı (Taşhan/ Erzurum Bedesteni)
- Erzurum Evleri

2. Yöntem

Bu araştırmada, Erzurum'u ziyaret eden yerli turistlerin demografik özellikleri ve Erzurum'a ilişkin görüşleri, Erzurum şehrini ziyarete gelen turistlerin kültürel öğelere ilişkin ne kadar bilgi sahibi oldukları ve Erzurum hakkındaki algılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca yapılan bu araştırma ile kültür turizminin öneminin anlaşılmasına ve gelişmesine katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Bu araştırma ile sonraki dönemlerde yapılacak akademik çalışmalara, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, otel işletmeleri, seyahat acenteleri ve turizm ile dolaylı yoldan etkilenen tüm paydaşlara alınacak kararlar da ışık tutması beklenmektedir. Çalışmanın sonuçları iyi analiz edilerek şehrin büyümesi, bölge ekonomik seviyesinin artması, sosyal hayatın gelişmesi ve kültüre verilen değerin artmasının sağlayacağı düşünülmektedir. Konuya ilişkin ulusal literatürde yapılmış çalışma sayısının oldukça sınırlı olması sebebiyle yapılan bu çalışma ile literatüre ve şehrin kültürel tanıtımına fayda sağlaması düşünüldüğünden önem arz etmektedir.

Bir araştırmada evreni temsil eden örneklem sayısının 0,95 güvenirlilik ve 0,05 örneklem hatası için 100 000 ve üzerindeki ana kütle mevcudu için 384 birimlik örneklem istatistiksel olarak yeterli olacaktır hareketle örneklem mevcudu 415 anket yapılabilmiştir. Araştırma kapsamında, 2021-2022 yılların da Erzurum'u ziyaret eden 415 yerli turiste, Erzurum'un çeşitli gezi noktalarında ve konaklama işletmelerin de anket formları dağıtılarak bu anketleri doldurmaları sağlanmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Bir araştırmada evreni temsil eden örneklem sayısının 0,95 güvenirlilik ve 0,05 örneklem hatası için 100 000 ve üzerindeki ana kütle mevcudu için 384 birimlik örneklem istatistiksel olarak yeterli olacaktır hareketle örneklem mevcudu 415 anket yapılabilmiştir. Araştırma kapsamında, 2021-2022 yılların da Erzurum'u ziyaret eden 415 yerli turiste, Erzurum'un çeşitli gezi noktalarında ve konaklama işletmelerin de anket formları dağıtılarak bu anketleri doldurmaları sağlanmıştır.

Araştırmanın evrenini Erzurum'u ziyaret eden yerli turistler oluşturmaktadır. Erzurum Turizm Danışma Bürosu web sitesinden elde edilen bilgiye göre, Erzurum'u 2020 yılında 324.180 yerli turist ziyaret etmiş, 7.260 yabancı turist ziyaret etmiştir. Bu turistlerden yerli turistler 667.839 gece konaklama yaparken, yabancı turistler 21.641 geceleme yapmışlardır (Erzurum Turizm Danışma Bürosu, 2021).

2.2. Araştırma süreci

Araştırmada zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik sebeplerinden dolayı evrenin tamamına ulaşmak yerine kolayda örneklem yoluna gidilmiştir. Kolayda örneklem, belirli bir zaman diliminde belirli bir mekândaki tüm katılımcılara herhangi bir olasılık hesaplanmadan uygulanan örneklem modelidir. İhtiyaç duyulan örneklem büyüklüğüne ulaşıldığında veri toplama uygulaması sonlandırılır. Araştırma yapılırken ihtiyaç duyulan zaman olmaması ve maliyet açısından böyle büyüklükteki bir gruba ulaşma yerine en ulaşılabilir olan yanıtlayıcılardan başlayarak çalışma grubu oluşturmuş ve maksimum tasarruf sağlayacak bir durum veya örnek üzerinde çalışılmıştır (Büyüköztürk vd., 2015).

Yapılan bu çalışmada Erzurum'a gelen turistlerin, anket sorularını cevaplarken objektif davrandıkları kabul edilmiştir. Erzurum'u ziyaret eden yerli turistlerin tamamına ulaşmak zaman ve maliyet gibi nedenlerden dolayı mümkün olmadığından, araştırma 2021 yılı Mart ve Nisan aylarında Erzurum'u ziyaret eden yerli turistler arasından seçilen örneklem ile sınırlandırılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada birincil kaynaklı verilerden faydalanılmıştır. Birincil kaynaklı veriler araştırma için yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen verilerden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan anket formu hazırlanırken Uca Özer'in (2010) "Şehir Turizmi ve Kültür: Yabancı Turistlerin Kültürel Bir Destinasyon Olarak İstanbul'u Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma", Üsküdar'ın (2012) "Eskişehir'in Kültür Turizmi Potansiyeli ve Yerli Turistlerin Buna İlişkin Algıları Üzerine Bir Araştırma" ve Uğur'un (2012) "Tarihi Kentlerin Turizm Destinasyonu Olarak Geliştirilmesi: Safranbolu Örneği" adlı çalışmalarından yararlanılmıştır. Katılımcılar tarafından kolay anlaşılabilir şekilde hazırlanmasına dikkat edilmiştir. Anket Formu üç bölümden ve toplam 53 maddeden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümü, katılımcıların demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri, seyahat özellikleri, kültürel durumları ve memnuniyet durumlarını ortaya koymayı amaçlayan 13 madde oluşmaktadır.

Anketin ikinci bölümünde, kültürel bir destinasyon olarak Erzurum algılarını değerlendirmeye yönelik 5'li Likert derecelendirmesine (1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum) uygun 19 madde bulunmaktadır. Anketin son bölümünde ise Erzurum'u seyahat deneyimlerine göre 5'li dereceli (1: Çok kötü, 2: Kötü, 3: Orta, 4: İyi, 5: Çok iyi) değerlendirdikleri 21 madde bulunmaktadır.

2.4. Araştırma Etiği

Erzurum ilinin yerli turistler tarafından kültür turizmi potansiyeli algılarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmada, yerli turistlere anket uygulanabilmesi için etik kurul izni alınmıştır. Etik Kurul İzni 210 sayılı ve 27.06.2021 tarihinde onay alınmıştır.

3. Bulgular

Bu kısımda kullanılan ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach's Alfa katsayısının 0-1 arasında değiştiği, değerlendirme kriterlerine göre; "0,00-0,40 arasında ise ölçek güvenilir değil, 0,40-0,60 arasında ise ölçek düşük güvenilirlikte, 0,60-0,80 arasında ise ölçek oldukça güvenilir ve 0,80-1,00 arasında ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek" olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir (Akgül & Çevik, 2005).

Tablo 1. Güvenilirlik Analizi

Ölçekler	Cronbach's Alpha	İfade Sayısı
Yerli Turistlerin Kültürel Bir Destinasyon Olarak Erzurum Algıları	0,859	19
Yerli Turistlerin Seyahat Deneyimlerine Göre Erzurum Destinasyonunu Değerlendirmeleri	0,901	21

Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ikinci bölüm olan yerli turistlerin kültürel bir destinasyon olarak Erzurum'a yönelik algılarını belirlemek amacıyla kullanılan ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0,859 olarak bulunmuştur. Buna göre ölçek oldukça güvenilirdir. Anketin üçüncü bölümünü oluşturan yerli turistlerin Erzurum'u seyahat deneyimlerine göre değerlendirdikleri ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0,901 olarak bulunmuştur. Bu ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir.

3.1. Araştırmanın Frekans Analizine Ait Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, katılımcılardan toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

Ankete katılan yerli turistlerin demografik özellikleri aşağıda Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Yerli Turistlerin Demografik Özellikleri

Yerli Turistlerin Demografik Özellikleri		N	%
Cinsiyet	Kadın	146	35,2
	Erkek	269	64,8
	Toplam	415	100
Medeni Durum	Evli	228	54,9
	Bekar	187	45,1
	Toplam	415	100
Yaş	25 yaş ve altı	40	9,6
	26-31 yaş arası	123	29,6
	32-37 yaş arası	87	21,0
	38-43 yaş arası	73	17,6
	44-49 yaş arası	50	12,0
	50 yaş ve üzeri	42	10,1
	Toplam	415	100
Eğitim Durumu	İlkokul	-	-
	Ortaokul	25	6,0
	Lise	171	34,9
	ÖnLisans	77	18,6
	Lisans	137	33,00
	LisansÜstü	31	7,5
	Toplam	415	100
Gelir Durumu	2825 TL ve altı	56	13,5
	2825-4000 TL	171	41,2
	4001-4176 TL	66	15,0
	4177-5352	60	15,4
	5353 ve üstü	62	14,9
	Toplam	415	100
Meslek	İşsiz	35	8,4
	Emekli	21	5,1
	İşçi	60	14,5
	Çiftçi	12	2,9
	Memur	113	27,2
	SerbestMeslek	93	22,4
	Esnaf/Zanaatkâr	31	7,5
	Tüccar/Sanayici	50	12,0
Toplam	415	100	

Ankete katılan turistlerin %35,2'si kadın, %64,8'i erkek, %54,9'u evli, %45,1'i bekâr olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaklaşık yarısının bekâr olduğu görülmektedir.

Ankete katılan turistlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde; %9,6'sı 25 yaş ve altı, %29,6'sı 26-31 yaş arası, %21'i 32-37 yaş arası, %17,6'sı 38-43 yaş arası, %12'si 44-49 yaş arası ve %10,2'si 50 yaş ve üzeri grupta olduğu görülmektedir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu 31 veya daha küçük yaşta olan genç turistlerden oluşmaktadır.

Ankete katılan turistlerin eğitim durumlarına göre dağılımı incelendiğinde; %6'sı ortaokul, %34,9'ü lise, %18,6'ü ön lisans, %33'ü lisans, %7,5'u Lisans Üstü olduğu görülmektedir. Buradan hareketle katılımcıların büyük çoğunluğunun lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Katılımcıların aylık gelir durumlarına göre dağılımı incelendiğinde; %13,5'i 2825 TL ve altı, %41,2'si 2825-4000 TL arasında, %15'i 4001-4176 TL arasında, %15,4'ü 4177-5352 TL arasında ve %14,9'u ise 5353 ve üstü gelir seviyesine sahip olduğu görülmektedir.

Ankete katılan turistlerin meslek gruplarına göre dağılımı incelendiğinde; %8,4'ü işsiz iken, %5,1'i emekli, %14,5'i işçi, %2,9'u çiftçi, %27,2'si memur, %22,4'ü serbest meslek, %7,5'u Esnaf/Zanaatkar, %12'si Tüccar/Sanayici olduğu görülmüştür.

Ankete katılan yerli turistlerin Erzurum'a ilk kez gelme durumlarına göre dağılımı Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Yerli Turistlerin Erzurum'a Hangi Bölgeden Geldikleri Durumlarına Göre Dağılımı

Bölgeler	n	Yüzde (%)
Marmara	63	14,4
Karadeniz	85	21,1
Doğu Anadolu	36	8,4
Ege	96	23
İçAnadolu	76	18,9
Akdeniz	21	5,1
Güneydoğu Anadolu	38	9,1
Toplam	415	100

Ankete katılan turistlerin bölgelere göre katılım durumları incelendiğinde Marmara Bölgesi %14,4, Karadeniz %21,1, Doğu Anadolu %8,4, Ege 23, İç Anadolu %18,9, Akdeniz %5,1, Güneydoğu Anadolu %9,1 oranlarında katılım sağlandığı görülmüştür.

Tablo 4. Yerli Turistlerin Erzurum'a İlk Kez Gelme Durumlarına Göre Dağılımı

İlk Kez Gelme Durumu	n	(%)
Evet	143	34,5
Hayır	272	65,5
Toplam	415	100

Tablo incelendiğinde; ankete katılan yerli turistlerin %34,5'i Erzurum'a ilk kez geldiklerini belirtirken, %65,5'i ise Erzurum'u daha önce ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir.

Ankete katılan yerli turistlerin Erzurum'a geliş biçimlerine göre dağılımı Tablo 3.5' de sunulmuştur.

Tablo 5. Yerli Turistlerin Erzurum'a Geliş Biçimlerine Göre Dağılımı

Geliş Biçimi	n	(%)
Bireysel	300	72,3
Tur Organizasyonu ile	115	27,7
Toplam	415	100

Tablo incelendiğinde; ankete katılan yerli turistlerin %72,3'u bireysel, %27,7'si ise tur organizasyonu ile Erzurum'u ziyaret ettikleri görülmektedir. Buradan hareketle yerli turistlerin çoğunluğu bireysel gelmeyi tercih etmişlerdir.

Ankete katılan yerli turistlerin Erzurum'da kalış sürelerine göre dağılımı Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Yerli Turistlerin Erzurum'da Kalış Sürelerine Göre Dağılımı

Kalış Süreleri	n	(%)
Günü birlik	46	11,1
2-3 gün	181	43,6
4-5 gün	98	23,6
6-7 gün	33	8,0
8 gün ve üzeri	57	13,7
Toplam	415	100

Tablo incelendiğinde; ankete katılan yerli turistlerin %11,1'i günübirlik, %43,6'sı 2-3gün, %23,6'sı 4-5gün, %8,0'i 6-7gün, %13,7'si ise 8 gün ve üzeri konakladıkları görülmektedir. Buradan hareketle yerli turistlerin çoğunluğu 2-3gün ve 4-5 gün ve üzeri konaklamayı tercih etmişlerdir.

Ankete katılan yerli turistlerin Erzurum'da konakladıkları yere göre dağılımı Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Yerli Turistlerin Erzurum'da Konakladıkları Yere Göre Dağılımı

Konaklama Türü	n	(%)
Otel	274	66,0
Pansiyon	26	6,3
Apart, Kiralık Ev	23	5,5
Misafirhane	20	4,8
Akraba/Arkadaş Yanında	72	17,3
Toplam	415	100

Tablo incelendiğinde; ankete katılan yerli turistlerin konaklama türü olarak %17,3'ü akraba/arkadaş yanını, %66,0'sı oteli, %6,3'ü pansiyonu, %5,5'i apart-kiralık evi, %4,8'si ise misafirhaneyi tercih etmişlerdir. Görüldüğü üzere yerli turistlerin çoğunluğu oteli tercih etmektedirler.

Ankete katılan yerli turistlerin Erzurum'a gelmeden önce bölge ile ilgili danıştıkları bilgi kaynaklarına göre dağılımı Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Yerli Turistlerin Erzurum'a Gelmeden Önce Bölge ile İlgili Bilgi Kaynaklarına Göre Dağılımı

Bilgi Kaynakları	N	(%)
Önceki Ziyaretler	128	30,8
Gazete, Dergi, Seyahat Kitapları	26	6,3
İnternet	89	21,4
Seyahat Acentesi	83	20,0
TV/Radyo	4	1,0
Arkadaş, Meslektaş, Akrabalar	85	20,5
Toplam	415	100

Tablo incelendiğinde; ankete katılan yerli turistlerin Erzurum'a gelmeden önce %21,4'ü internet, %20,5'u arkadaş, meslektaş, akrabalar, %30,8'i önceki ziyaretler, %20,0'si seyahat acentesi, %6,3'u gazete, dergi, seyahat kitapları, %1,0'si ise TV/Radyo kaynaklarından bilgi edinmiştir. Yerli turistlerin çoğunluğunun önceki ziyaretler ve internetten bilgi edindikleri anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan yerli turistlerin Erzurum'a geliş amaçlarına göre dağılımı Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Yerli Turistlerin Erzurum'a Geliş Amaçlarına Göre Dağılımı

Geliş Amaçları	n	(%)
Tatil	146	35,2
Akraba/Arkadaş Ziyareti	68	16,4
İş	108	26,0
Toplantı/Konferans	6	1,4
Alışveriş	2	0,5
Spor Etkinliği	12	2,9
Kültürel Nedenler	61	14,7
Diğer	12	2,9
Toplam	415	100,0

Tablo incelendiğinde; ankete katılan yerli turistlerin %35,2'si tatil, %14,7'si kültürel nedenler, %16,4'ü akraba/arkadaş ziyareti, %26,0'sı iş, %0,5'i alışveriş, %2,9'u spor etkinliği, %1,4'ü ise toplantı/konferans amacıyla Erzurum'u ziyaret ettikleri anlaşılmaktadır. Tabloda da belirtildiği gibi yerli turistlerin Erzurum'a geliş amaçlarını çoğunlukla tatil ve iş oluşturmuştur. Araştırmanın amacı açısından Erzurum'u ziyaret eden yerli turistlerin geliş amaçları büyük önem taşımaktadır.

Araştırmaya katılan yerli turistlerin kültürel bir destinasyon olarak Erzurum ile ilgili ifadelere katılım durumlarına göre dağılımı Tablo 10 ve Tablo 11'de sunulmuştur.

Aşağıdaki tablo incelendiğinde de ilk göze çarpan 415 kişinin katılım sağladığı ankette Erzurum'un tanıtım faaliyetleri şehri ziyaretimde önemli rol oynadı." sorusuna 172 kişi katılıyorum cevabını vererek tanıtım faaliyetlerinin iyi yapıldığı sonucuna varılmaktadır. Yine ankete verilen cevaplara bakıldığında 'Erzurum'u tercih etmemdeki en önemli faktör arkadaş veya akrabalarımın kişisel tavsiyeleridir.'" sorusuna 156 kişi katılmıyorum cevabı vererek büyük çoğunlukla Erzurum'u

araştırıp kendi istekleriyle geldikleri sonucuna varılmaktadır. Yine sorulara verilen cevaplar incelendiğinde de ‘Erzurum, dünyadaki diğer kültürel şehirlerle rekabet edebilecek potansiyele sahiptir.’ sorusuna 150 kişi katılıyor cevabı vererek Erzurum kültürünün ne derece önemli olduğu bilgisine varılmaktadır.

Tablo 10. Yerli Turistlerin Kültürel Bir Destinasyon Olarak Erzurum ile İlgili İfadelere Katılım Durumlarına Göre Dağılımı

İFADELER	N				Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ortalama	Std. Sapma
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum				
Erzurum’un sahip olduğu kültürel varlıklar şehri ziyaretimde önemli rol oynadı.	3	6	2	25	39	2,298	,238	
Erzurum’un tanıtım faaliyetleri şehri ziyaretimde önemli rol oynadı.	6	4	5	72	78	2,489	1,145	
Erzurum’un (tarihi ve kültürel zenginlik bakımından) imajı, seyahatimde burayı tercih etmemi sağladı.	8	4	0	56	97	2,518	1,294	
Kültürel varlıklarla ilgili deneyimlerim kültür amaçlı ziyaretimde Erzurum’u seçmemde etkin rol oynadı.	7	5	7	35	101	2,547	1,297	
Erzurum tam anlamıyla kültürel bir şehir destinasyonudur(<i>Doğal ve yapay güzellikleriyle turistik çekiciliği olan bir bölge</i>).	7	7	60	18	113	2,245	,956	
Erzurum, dünyadaki diğer kültürel şehirlerle rekabet edebilecek potansiyele sahiptir.	2	8	51	50	64	2,503	1,006	
Bu seyahatim tamamen kültürel amaçlıdır.	7	23	6	5	94	2,624	1,178	
Erzurum’un kültürel kaynaklarının dışındaki diğer turizm olanakları (eğlence, alışveriş, iş vb.) destinasyon seçimimde etkili oldu.	4	3	5	19	84	3,296	1,234	
Erzurum’u tercih etmemdeki en önemli faktör arkadaş ve ya akrabalarımın kişisel tavsiyeleridir.	4	56	1	7	7	3,214	1,105	
Şehirdeki turistik destekleyici hizmetler (danışma büroları, park imkanları, işaretler, haritalar vb.) oldukça yeterlidir.	6	5	60	0	4	3,214	1,105	
Alışveriş yaparken esnafların çok ısrarcı tavrı rahatsız edicidir.	7	48	11	48	3	3,113	1,071	
Erzurum’daki kültürel ve tarihi yapıların çok bakımsız ve ihmal edilmiş durumda olduğunu düşünüyorum.	2	84	141	121	37	3,113	1,071	
Kültürel bir şehir destinasyonu olarak Erzurum’un tanıtımı etkili bir şekilde yapılmaktadır.	3	127	142	68	15	2,626	1,041	
Erzurum’daki tarihi ve kültürel yapıları gezmek, bölgenin tarihi geçmişinin anlaşılmasını sağlamaktadır.	51	70	65	29	0	1,932	,892	
Yerel halkın tarihi ve kültürel değerlere sahip çıktığı	80	71	113	40	11	2,351	,983	

görülmektedir.

Kültürel ve tarihi yapıların korunması ve iyileştirilmesi Erzurum'un turistik geleceği açısından olumlu olacaktır.	201	71	25	18	0	1,662	,778
Erzurum'da turistik amaçlı kullanılabilir mekanların sayısının artırılması ve kültürel altyapısının güçlendirilmesi gerekmektedir.	181	65	46	23	0	1,785	,851
Erzurum ziyaretim genel olarak kültürel amaçlı ihtiyaç ve beklentilerimi karşıladı.	95	82	105	33	0	2,183	,876
Erzurum kültürüyle ilgili hoş deneyimlerim oldu.	123	82	77	33	0	2,048	,894
Tüm ölçeğin genel ortalaması						2.543	1.57

Sorulara verilen en yüksek kişi sayısı ile verilen cevaplar incelendiğinde; "Erzurum'un sahip olduğu kültürel varlıklar şehri ziyaretimde önemli rol oynadı" sorusuna 139 kişi kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. "Erzurum'un tanıtım faaliyetleri şehri ziyaretimde önemli rol oynadı" sorusuna 172 kişi katılıyorum cevabını vermiştir. "Erzurum'un (tarihi ve kültürel zenginlik bakımından) imajı, seyahatimde burayı tercih etmemi sağladı" sorusuna 156 kişi katılıyorum cevabını vermiştir. "Kültürel varlıklarla ilgili deneyimlerim kültür amaçlı ziyaretimde Erzurum'u seçmemde etkin rol oynadı" sorusuna 135 kişi katılıyorum cevabını vermiştir. "Erzurum tam anlamıyla kültürel bir şehir destinasyonudur (Doğal ve yapay güzellikleriyle turistik çekiciliği olan bir bölge)" sorusuna 160 kişi kararsızım cevabını vermiştir. "Erzurum, dünyadaki diğer kültürel şehirlerle rekabet edebilecek potansiyele sahiptir" sorusuna 151 kişi kararsızım cevabını vermiştir. "Bu seyahatim tamamen kültürel amaçlıdır" sorusuna 123 kişi katılmıyorum cevabını vermiştir. "Erzurum'un kültürel kaynaklarının dışındaki diğer turizm olanakları (eğlence, alışveriş, iş vb.) destinasyon seçimimde etkili oldu" sorusuna 119 kişi katılıyorum cevabını vermiştir. "Erzurum'u tercih etmemdeki en önemli faktör arkadaş veya akrabalarımın kişisel tavsiyeleridir" sorusuna 156 kişi katılmıyorum cevabını vermiştir. "Şehirdeki turistik destekleyici hizmetler (danışma büroları, park imkânları, işaretler, haritalar vb.) oldukça yeterlidir" sorusuna 160 kişi kararsızım cevabını vermiştir. "Alışveriş yaparken esnafın çok ısrarcı tavrı rahatsız edicidir" sorusuna 148 kişi katılmıyorum cevabını vermiştir.

Sorulara verilen en yüksek kişi sayısı ile verilen cevaplar incelendiğinde; "Erzurum'daki kültürel ve tarihi yapıların çok bakımsız ve ihmal edilmiş durumda olduğunu düşünüyorum" sorusuna 141 kişi kararsızım cevabını vermiştir. "Kültürel bir şehir destinasyonu olarak Erzurum'un tanıtımı etkili bir şekilde yapılmaktadır" sorusuna 142 kişi kararsızım cevabını vermiştir. "Erzurum'daki tarihi ve kültürel yapıları gezmek, bölgenin tarihi geçmişinin anlaşılmasını sağlamaktadır" sorusuna 170 kişi katılmıyorum cevabını vermiştir. "Yerel halkın tarihi ve kültürel değerlere sahip çıktığı görülmektedir" sorusuna 171 kişi katılmıyorum cevabını vermiştir. "Kültürel ve tarihi yapıların korunması ve iyileştirilmesi Erzurum'un turistik geleceği açısından olumlu olacaktır" sorusuna 201 kişi kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. "Erzurum kültürüyle ilgili hoş deneyimlerim oldu" sorusuna 181 kişi kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Araştırmaya katılan yerli turistlerin seyahat deneyimlerine göre Erzurum destinasyonunu değerlendirmelerine yönelik araştırma bulguları Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 11. Yerli Turistlerin Seyahat Deneyimlerine Göre Erzurum Destinasyonunu Değerlendirmelerine Yönelik Araştırma Bulguları

KRİTERLER	N					Ortalama	Std. Sapma
	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi		
Manzara/ doğal çekicilikler	0	28	168	146	73	3,636	,848
Tarihi çekicilikler	0	0	84	203	128	4,106	,7076
Kültürel çekicilikler	0	13	106	197	99	3,920	,783
Yiyecek ve içecek hizmetleri	0	4	96	193	122	4,043	,750
Konaklama tesislerinin kalitesi	0	25	144	160	86	3,739	,853
Yöresel yemekler	0	4	73	190	148	4,161	,739
Eğlence ve gece yaşamı	71	140	122	55	27	2,583	1,115
Yerel festivallerin varlığı/imkanı	29	128	157	67	34	2,877	1,031
Turistik çekiciliklerin çeşitliliği	2	83	176	114	40	3,257	,902
Kültürel miras	14	0	116	215	70	3,821	,743
Kültürel etkinliklerin çeşitliliği	7	49	162	140	57	3,460	,928
Trafik alt yapısı	29	138	132	84	32	2,884	1,054
Can ve mal güvenliği	0	11	140	186	78	3,797	,769
Sağlık hizmetleri	0	0	85	206	124	4,094	,704
Temizlik ve hijyen	0	6	108	195	106	3,966	,757
Alışveriş imkanları	0	40	142	145	88	3,677	,915
Genel fiyat seviyesi	0	51	198	122	44	3,383	,834
Yerel turlar/geziler	14	109	165	86	41	3,074	,998
Yerel halkın konuk severliği	1	62	116	138	98	3,650	1,007
Hediyelik eşya ve el sanatları	0	48	185	134	48	3,438	,842
Rehberlik hizmetleri	27	110	142	99	37	3,021	1,059
Tüm Kriterlerin Genel Ortalaması						3,551	0,873

Yerli Turistlerin Seyahat Deneyimlerine Göre Erzurum Destinasyonunu Değerlendirmelerine Yönelik Araştırma Bulguları incelendiğinde; Manzara/doğal çekiciliklere 168 kişi orta cevabını vermiştir. Tarihi çekiciliklere 203 kişi iyi cevabını vermiştir. Kültürel çekiciliklere 197 kişi iyi cevabını vermiştir. Yiyecek ve içecek hizmetlerine 193 kişi iyi cevabını vermiştir. Konaklama tesislerinin kalitesine 160 kişi iyi cevabını vermiştir. Yöresel yemeklere 190 kişi iyi cevabını vermiştir. Eğlence ve gece yaşamına 122 kişi orta cevabını vermiştir. Yerel festivallerin varlığı/imkânına 157 kişi orta cevabını vermiştir. Turistik çekiciliklerin çeşitliliğine 176 kişi orta cevabını vermiştir. Kültürel mirasa 215 kişi iyi cevabını vermiştir. Kültürel etkinliklerin çeşitliliğine 162 kişi orta cevabını vermiştir. Trafik alt yapısına 138 kişi kötü cevabını vermiştir. Can ve mal güvenliğine 186 kişi iyi cevabını vermiştir. Sağlık hizmetlerine 206 kişi iyi cevabını vermiştir. Temizlik ve hijyene 195 kişi iyi cevabını vermiştir.

Alışveriş imkânlarına 145 kişi iyi cevabını vermiştir. Genel fiyat seviyesine 198 kişi orta cevabını vermiştir. Yerel turlar/gezilere 165 kişi orta cevabını vermiştir. Yerel halkın konukseverliğine 138 kişi iyi cevabını vermiştir. Hediyelik eşya ve el sanatlarına 185 kişi orta cevabını vermiştir. Rehberlik hizmetlerine 142 kişi orta cevabını vermiştir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Erzurum'da kültür turizminin mevcut durumunun incelenmesi, Erzurum'u ziyaret eden yerli turistlerin, Erzurum'a ve Erzurum'da kültür turizmine ilişkin algılarının ve memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, katılımcılardan toplanan verilerinin analizleri sonucunda elde edilen bulgular aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Araştırmaya katılan yerli turistlerin çoğunluğunun Evli, 31 veya daha küçük yaş grubunda olan lise mezunu gençlerden oluştuğu görülmüştür. Yine katılımcıların çoğunluğunun Ege Bölgesinden gelen, 4000 TL ve altında gelire sahip memur ve serbest meslek grubundan olan kişilerden oluştuğu anlaşılmıştır. Görülen bu sonuçlar, Silberg (1995), Uca Özer (2010) ve Bostancı'nin (2019) çalışmalarında elde ettikleri "kültür turizmine katılan turistlerin eğitim ve gelir düzeyleri yüksek olan kişiler oldukları" sonuçlarından örtüşmemektedir. Genellikle geliri düşük kişilerin Erzurum'u tercih etme sebebi düşük maliyetli ve kolay ulaşılabilme imkânına sahip olmasını akla getirmektedir. Bu durum da Erzurum'un daha çok orta gelir düzeyindeki yerli turistlere hitap eden bir yer olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir. Erzurum'a gelen yerli turistlerin yarıdan fazlasının daha önce burayı ziyaret etmediği, çok büyük bir kısmının bireysel gelmeyi tercih ettiği, gelenlerin yarısından fazlasının otelde konakladığı, konaklama süresi olarak 2-3 gün arasında yoğunluk olduğu görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar Silberg'in (1995) araştırmasında elde ettiği "kültür turizmine katılan turistlerin, konaklama süreleri uzun olan ve otellerde konaklamayı tercih eden kişiler oldukları" sonucu ile örtüşmemektedir. Erzurum'u ziyaret eden yerli turistlerin konaklama süresinin düşük olmasının en önemli nedeninin il de yeterli turistik aktivitenin olmaması ve turistik ürün çeşitlendirilmesine gidilememesi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca anket toplanması esnasında edinilen bilgilere göre; Erzurum'a gelen yerli turistlerin 2. çoğunluğunun akraba yanında konaklamalarının en önemli sebebi olarak, cevaplayanların çoğunun daha önce burada yaşadıkları fakat birtakım nedenlerle başka şehirlere (özellikle Ankara, İstanbul gibi büyük şehirlere) göç ettikleri, bir sebeple tekrar geldiklerinde burada bulunan akrabalarının yanında kaldıkları anlaşılmaktadır. Öte yandan Erzurum'da okuyan öğrencilerin arkadaşları buraya geldiklerinde arkadaşlarının yanında konaklamaktadırlar. Yerli turistlerin Erzurum ile ilgili bilgileri önemli oranda önceki ziyaretlerden edindikleri anlaşılmaktadır. Ancak 2. çoğunluk da internetten bilgi alındığı görülmektedir. Bu nedenle Erzurum'un tanıtımını yapan gerek Türkçe gerek yabancı dil/dillerde internet sayfalarında tarihi ve kültürel yapı, festival tarih ve içerikleri, düzenlenen turların zaman ve kapsamı, tanıtıcı broşür bilgileri uygun şekilde yayınlanmalıdır. Gelenlerin büyük çoğunluğu tatil ve kültürel amaçla Erzurum'u ziyaret ettiklerini ifade etmelerine rağmen gelen yerli turistlerin tamamına yakını buradaki tarihi ve kültürel varlıkların ilgilerini çektiğini ve burada farklı kültürlerden insanlar tanımanın hoşlarına gittiğini bildirmektedirler. Araştırmaya katılan yerli turistlerin tamamına yakını Erzurum seyahatinden memnun kaldıklarını, Erzurum'u arkadaş ve akrabalarına tavsiye edeceklerini ve Erzurum'u tekrar ziyaret etmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu da Erzurum'un yerli turistlerin beklentilerini karşıladığının önemli bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Ayrıca arkadaş ve akraba tavsiyesinin en önemli bilgi kaynaklarından biri olduğu göz önüne alındığında, bu memnuniyetin Erzurum'un tanıtımı ve turistik geleceği açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir. Yerli turistlerin kültürel bir destinasyon olarak Erzurum'a yönelik algılarını ölçmeyi amaçlayan ölçekten elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların Erzurum'a yönelik algılarının olumlu olduğu, kültürel amaçlı seyahat beklentilerini karşıladığı, kültür ile ilgili hoş deneyimlerinin olduğu, şehrin diğer kültür şehirleriyle rekabet edecek potansiyele sahip ve tam anlamıyla bir kültür turizmi destinasyonu olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kişilerin burayı tercih etmelerindeki en önemli sebebinin şehrin sahip olduğu

kültürel ve tarihi kaynakların olduğu, eğlence, alışveriş, iş vb. sebepler ise kısmi bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Yine Erzurum'un etkili bir şekilde tanıtımının yapılmadığı, kültürel ve tarihi yapıların çok bakımsız ve ihmal edilmiş durumda olmadığı, alışveriş yaparken esnafların çok ısrarcı olduğu ancak bu tavrın rahatsız edici olmadığı tespit edilmiştir. Şehrin turistik geleceği açısından kültürel ve tarihi yapıların korunması ve iyileştirilmesi, turistik amaçlı kullanılacak mekânların sayısının artırılması ve kültür altyapısının güçlendirilmesi gerektiği katılımcıların genel düşünceleri arasında yer almaktadır.

Yerli turistlerin seyahat deneyimlerine göre Erzurum destinasyonunu değerlendirmelerine yönelik ölçekten elde edilen sonuçlara göre katılımcılar Erzurum'daki seyahat deneyimlerini; manzara ve doğal çekicilikler, tarihi çekicilikler, kültürel miras, kültürel çekicilikler, hediyelik eşya ve el sanatları, yerel halkın konukseverliği, yöresel yemekler, can ve mal güvenliği, turistik çekiciliklerin çeşitliliği, kültürel etkinliklerin çeşitliliği, konaklama tesislerinin kalitesi, yiyecek ve içecek hizmetleri, temizlik ve hijyen, sağlık hizmetleri, alışveriş imkanları açısından iyi ve çok iyi olarak değerlendirerek bir anlamda bu hizmetlerden memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Yerel festivallerin varlığı/ımkânı, genel fiyat seviyesi, eğlence ve gece yaşamı ile trafik alt yapısına yönelik olarak ise orta düzeye yakın olarak değerlendirerek bu hizmetlerle ilgili birtakım sıkıntıların olduğunu belirtmeye çalışmışlardır.

Yerli turistlerin verdikleri cevaplar Erzurum'un kültürel bir destinasyon olduğunu göstermekle beraber aynı zamanda turistlerin gelir düzeylerinin düşük olması, konaklama sürelerinin az olması, konaklama işletmelerinde değil akraba ve arkadaş yanında konaklamaları, kış mevsiminin uzun sürmesi gibi birçok durum kültür turistlerinin özellikleriyle örtüşmediği için kültürel bir destinasyon olarak değerlendirilmeyebilir. Erzurum'un tam anlamıyla kültür destinasyonu olması için tüm paydaşlara bazı sorumluluklar düşmektedir. Bu kapsamda bazı öneriler sunulabilir;

– Erzurum'da konaklama süresi değerlendirildiğinde, bu sürenin genel olarak düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun oluşmasına sebep hem mevsim hem bölgedeki turizm çeşitliliğinin kısıtlı olması gösterilebilir. Bu sebeple bölgede konaklama süresini uzatmak için kış turizmi odağından çıkıp çeşitliliğinin artırılması faydalı olabilir.

– Erzurum'u gelir düzeyi daha yüksek turistlerin tercih etmesi için yeni turistik ürünlerin oluşturulması gerekmektedir. Bu konuda yerel yönetimlerin desteği önem arz etmektedir.

– Erzurum'da kültür turizminin gelişmesi için özellikle kitle iletişim araçları ve sosyal medya yoluyla tanıtım çalışmaları yürütülmelidir.

– Erzurum'un tarihi ve kültürel değerleri ile ilgili tanıtıcı sanal gezi turları hazırlanmalıdır.

– Kış turizminin yanı sıra bölgeye festivallerle de turist çekilmelidir.

– Restorasyondan geçen Erzurum kalesi ve çevresinde yöresel ürünlerin satışının yapılması, farklı deneyim atölyeleri ile bölgenin cazibe merkezi haline gelmesi sağlanmalıdır. Yine dönüşüm çalışmaları devam eden tarihi alanda yiyecek-içecek işletmelerinin eksikliğinin giderilmesi gerekmektedir.

– Tarihi değerlerin olduğu bölgede trafik yoğunluğunu gidermek için otoparklar yapılmalıdır.

– Erzurum kalesi ve çevresinde var olan dinlenme ve eğlenme amaçlı mekanlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Tüm bunlarla beraber Erzurum'u ziyaret eden turistlerin profili belirlenmesiyle, daha fazla yerli turist bölgeyi tercih etmesi için turizm altyapısının geliştirilmesi, hizmet kalitesinin artırılması, şehirdeki turizm potansiyelinin optimal bir şekilde değerlendirilmesi ve sektörün desteği ile kültür turizmi potansiyelinin istenilen seviyeye ulaşılacağı düşünülmektedir.

5. Kaynakça

- Bandoğlu, Z. (2015). Türkiye’de kültür turizmi potansiyeli üzerine bir değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 155-168.
- Bostancı B. (2019). *Gaziantep’te kültür turizmi: Yerli turistlerin algılarının değerlendirilmesi*. (Tez No.584411) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. Seçer,İ. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Csapó, J. (2012). The role and importance of cultural tourism in modern tourism industry. *University of Pécs, Institute of Geography Hungary*, 201-232.
- Kodaş, D., & Eröz, S. S.(2012). Kırsal turizm ile kültürel turizmin bütünleşmesi. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 169-174.
- Korgavuş, B. (2017). Erzurum palandöken’in kış turizmi açısından değerlendirilmesi. *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 13-23.
- Kozak, M. A. & Bahçe, A. S. (2009). *Özel ilgi turizmi*. Detay.
- Kudaka (2014). *Erzurum ili turizm sektörü raporu*. Erzurum.
- McKercher, B. & DuCros, H. (2015). *Cultural Tourism*. Routledge
- Richards, G. (2001). El desarrollo del turismocultural en europa. *Estudios Turísticos*, (150), 3-14.
- Saarinen, J., Moswete, N., & Monare, M. (2014). Cultural Tourism: New opportunities heritage sites. *Tourism Management*, 16(5), 361-365.
- Silberberg, T. (1995). Cultural tourism and business opportunities for museums and heritage sites. *Tourism Management*, 16(5), 361-365.
- Uca Özer, S. (2010). Şehir turizmi ve kültür: Yabancı turistlerin kültürel bir destinasyon olarak İstanbul’u değerlendirmeleri üzerine bir araştırma. (Tez No. 253919) [Yayımlanmamış doktora tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
- Wang, S., Fu, Y. Y., Cecıl, A., & Avgoustis, S. H. (2006). Residents’ perception of cultural tourism and quality of life- a longitudinal approach. *Tourism Today*, Fall 2006, 47-61.
- Williams, R. (1993). *Kültür* (S. Aydın, Çev.). İmge Kitabevi.